

XIII

KHÓC NGƯỜI XƯA

Ó người hỏi Thánh-Thán rằng :

— Tại sao lại phê-bình và cho
in Tây-Sương-Ký ?

Thánh-Thán dần-dần đổi vẻ mặt,
đứng dậy mà thưa rằng :

— Trời ơi ! Tôi cũng không
biết là tại sao, nhưng ở lòng tôi thì thực không thể
nào mà nhìn được ! Kia như cuộc đời man-mác, từ
trước tới nay, tôi nào có biết là đã mấy vạn-vạn tháng
và năm !.. Mấy vạn-vạn tháng và năm ấy đều như
nước trôi, mây cuốn, gió thoảng, chớp nhoáng, đi

cho bằng hết ; cho mãi đến tháng này, năm nay mới
tạm có tôi... Cái tôi tạm có đó, nào phải không nước
trôi, mây cuốn, gió thoảng, chớp nhoáng mà đi cho
thật mau đâu ; thế nhưng may mà còn tạm có đây...
Đã may mà còn tạm có đây, vậy ta biết lấy cách tiêu-
khiển nào mà tiêu-khiển nó ?.. Tôi trước đây cũng đã
từng có cái muốn làm. Nhưng rồi nghĩ lại : hãy chưa
kể mình có quả được làm hay không ; cũng chưa kể
mình có quả làm được hay không ; dù rằng làm đó mà
được làm, cho đến làm đó mà làm được, thế nhưng cái
mà mình được làm và làm được đó, liệu có khỏi nước
trôi, mây cuốn, gió thoảng chớp nhoáng mà đi hết cả
hay không ? Chưa làm thì ta muốn làm : làm rồi thì nó
đi mất, như thế, tôi thực rất phàn-nàn cho cái muốn
làm là cái chẳng có ích gì ! Vậy thì có lẽ tôi không còn
muốn làm gì nữa sao ? Nếu lòng đã thực không có cái
gì là muốn làm thì sao lại không mau mau nước trôi,
mây cuốn, gió thoảng, chớp nhoáng, chốc lát đi hết
ngay ? mà lại cho sự còn tạm có đây là may lắm, may
lắm ?.. Quả thật ! Tôi không còn có cách gì để mà tiêu-
khiển nữa ! Nhưng nghĩ kỹ, tôi hôm nay mà cảm-
cực thế này, thì người xưa kia há lại riêng không
cảm-cực thế này trước tôi hay sao ? Chỗ mà tôi
ngồi hôm nay, người xưa chắc đã ngồi trước đây rồi..